

Prikazi – Reviews

SPELEO-BILTEN (Svibanj '89)

Speleo-bilten, informativni časopis, rezultat je rada nekolicine članova SO PD "Željezničar", pod vodstvom urednika Igora Jelinića. Stvoren je s idejom da bude brz, atraktivan i informativan te da na taj način popuni izdavačku prazninu između izlaza dva broja časopisa Speleolog (Speleolog izlazi jednom u dvije godine). Brzina i aktualnost ovoga biltena išli su na uštrb tehničke kvalitete objavljenih članaka, što je razumljivo, uzevši u obzir da je bilten izrađen fotokopiranjem članaka napisanih na pisaćem stroju. Naklada je iznosila 100 komada.

Kao što je već rečeno, izdavač je skupina članova SO PD "Željezničar". Bilten je izdan uz finacijsku podršku SO-a. Na naslovnoj strani, uz naziv biltena i vrijeme izlaza, nalazi se oznaka "karlovac br. 1." koja je zbunjajuća uzevši u obzir prije navedene činjenice vezane uz izdavača. Jedina je veza između Karlovca i ovoga biltena u tome što je Karlovac grad u kojemu je živio urednik biltena!

Speleo-bilten ima 30 stranica. Uvodnu je riječ dao urednik Jelinić, I., slijedi članak Ostojić, J. pod naslovom Značajnija speleološka istraživanja srednjeg Velebita, a "Riječ-dvije o autoru prethodnog članka", iznosi urednik biltena. Isti autor iznosi Kronologiju istraživanja jame Klementina III., Još malo o Klementi i Klementinama, prikaz knjige Radović, J. "Dragutin Gorjanović-Kramberger i Krapinski pračovjek" te djelomični opis Brezna pri Leškoj planini u rubrici "Klub 500". Lukić, O. iznosi prikaz speleoloških istraživanja u masivu Crnopca pod naslovom Jama Burinka na Crnopcu na Velebitu. Na kraju je popis najduljih i najdužih speleoloških objekata u Hrvatskoj i svijetu, autora Kuhte, M.

Odlaskom urednika u Italiju, Speleo-bilten je pre-stao izlaziti.

Ozren Lukić

PD "ŽELJEZNIČAR"-ZAGREB, 1950-1990.

Povodom 40 godina osnutka i rada PD "Željezničar" Zagreb, Društvo je štampalo brošuru (nedorečenog naslova!), fotokopirnom tehnikom, na 69 strana. Glavni urednik je gđa. Zorka Šafar-Gruden. U brošuri su izneseni kratki opisi rada i uspjeha pojedinih Sekcija i Odsjeka od njihova osnutka do 1990. godine.

Izvješće o radu Speleološkog odsjeka napisali su Smolec, S. (pokojni) i Božić, V. U uvodnom dijelu autori daju nekoliko napomena vezanih uz osnivanje SO-a, a pod podnaslovom "Speleološka istraživanja" daju prikaz djelatnosti SO-a od osnutka do 1990. godine, podijelivši ovo vremensko razdoblje u šest dijelova. U opisu svakoga od njih navode važnije speleološke akcije te popis aktivnijih članova SO-a. U nastavku slijede podnaslovi: Članstvo (broj članova SO-a kroz vrijeme), Pročelnici (popis svih pročelnika SO-a), Ostale dužnosti (prikaz funkcija što su ih članovi SO-a obavljali u planinarskoj organizaciji, a izvan SO-a), Školovanje (popis značajnijih škola i tečajeva što su ih organizirali članovi SO-a ili su sudjelovali na njima), Publicistička djelatnost - časopis Speleolog (izvješće o publicističkoj djelatnosti SO-a s posebnim osvrtom na časopis "Speleolog"), Skupovi (sudjelovanje na raznim skupovima), Speleološke inovacije (djelatnost na izradi speleološke opreme) te Zaključak.

Iako ograničeni prostorom i vremenom, autori ovoga prikaza su se zdušno potrudili da iznesu osnovne značajke rada SO-a u proteklih 40 godina, te su zato gotovo zanemarive nenamjerne omake i izvjješću.

Ozren Lukić

SPELAEOLOGIA CROATICA

Speleološko društvo Hrvatske izdalo je prvi broj glasila "Spelaeologia croatica" (1/1990). Časopis je izašao iz tiska u ožujku 1991. godine na 60 stranica formata A-4 u polutvrđim koricama. Izuzetna vrijednost ovog časopisa je u njegovoj znanstvenoj orijentaciji, te je na taj način pred nama prvi hrvatski znanstveni časopis s isključivo speleološkom tematikom. Pod naslovom "Umjesto predgovora" član uredničkog savjeta dr. Mladen Garašić dao je kratak prikaz realizacije ove publikacije, a ujedno i nekrolog njegovu inicijatoru i začetniku akademiku Mirku Malezu. I ovom prilikom važno je upozoriti da je akademik Mirko Malez tijekom 1988-1990. godine pripremio materijal za ovaj broj, pregledao ga i stručno recenzirao te prikupio glavnu financijskih sredstava za njegovo tiskanje. Nažalost, nije doživio da ga vidi, ali je njegovo izuzetno zalaganje na pokretanju ove publikacije i u trenucima teške bolesti, trajno zabilježeno.

Prvi je članak napisao M. Malez, a posvećen je 80-godišnjici osnutka prve profesionalne speleološke organizacije u Hrvatskoj, Odboru za istraživanje špilja u Geološkom povjerenstvu Kraljevine Hrvatske i Slavonije. Većina članaka u nastavku bila je u obliku referata predstavljena na 10. kongresu speleologa Jugoslavije održanom u Sarajevu 1988. godine.

Fizička speleologija zastupljena je člancima M. Garašića o Jami pod Debelom glavom, M. Garašića i T. Kovačevića o speleohidrogeologiji Velike pećine kod Blata u Lici te člankom M. Kuhte o speleološkim istraživanjima na prostoru kompleksne hidrogeološke barijere Velebita, lokaliteti Štrovača i Klementa.

Slijedi područje biospeleologije zastupljeno radovima B. Jalžića, D. Pavičevića, G. Nonveiller i T. Rade o kornjašima (Insecta, Coleoptera) planine Mosor i M. Kučinića, o lepidopterskoj fauni špilja i jama u Hrvatskoj. Paleontologija i kvartarna geologija zastupljena je člancima V. Malez o statističkom prikazu pleistocenske ornitofaune iz spilje Šandalje kod Pule, M. Paunović o životinjama *Bufo viridis* Laurenti i *Emys orbicularis* Linne spilje Kličevice, M. Maleza o kronostratigrafskom položaju pleistocenske faune Podpečke pećine kod Užica u Srbiji, G. Gužvice o morfometrijskoj analizi dugih kostiju ekstremitera spiljskog medvjeda iz Krapine i člankom J. Lenardić o novim nalazištima kvartarne kraljevnjačke faune u spiljama Jugoslavije. Na kraju je M. Malez dao prikaz knjige "Contribution to the Study of the Pleistocene Fauna of Large Mammals (Carnivora, Perissodactyla, Artiodactyla) from Petralona Cave, Chalkidiki, grčkog autora Tsoukala S. Evangelia, objavljenoj u Solunu 1989.

U interesu je svih speleologa Hrvatske, a posebno onih koji su svoje stručne i znanstvene djelatnosti usmjerili na proučavanje podzemlja, da ovaj časopis podrže i omoguće njegovo daljnje izlaženje, bez obzira na razjedinjenost naših redova.

Mladen Kuhta

VELEBITEN

Početkom 1990. godine svjetlo dana ugledao je prvi broj biltena PDS "Velebit". Zamišljen kao glasilo društva u prvih pet brojeva, isključivošću tematike, predstavljao je glasilo samo Speleološkog odsjeka. Upornost uredništva urodila je plodom, te naredni brojevi donose napise i članova drugih sekcija društva. Bilten je formata A-5 i sadrži dvadeset do pedeset stranica. Pojedini brojevi umnoženi su fotokopiranjem. Početna naklada od 20 primjeraka postupno je povećavana, tako da je posljednji broj za 1991. godinu izdan u 100 primjeraka. Po svom sadržaju i ažurnosti ovo je vrlo vrijedna publikacija, a što je najvažnije, tražena među speleo-

lozima. Izdavačima, koji su tijekom 1990. i 1991. godine izdali ukupno 8 brojeva, svaka pohvala u nadi da će održati svoj časopis.

Br.1 (zima 1990). Uvodnik je ustvari izvještaj G.Tomšića (tajnika društva) o 40-godišnjem radu PDS "Velebit". Slijede članci D.Lackovića o planinarenju po planinama Turske, T.Barišića o spel. istraživanju okolice Gračaca, te T.Barišića i D.Lackovića o istraživanjima Špilje u kamenolomu Tounj.

Br.2 (proljeće 1990), donosi članke D.Lackovića o istraživanju spel. objekata na Sinjajevini u Crnoj Gori, zatim o istraživanjima u okolici Jasenka, te u Poganoj jami na Zumberku. Slijede članci D.Denteša o istraživanju jama kod Šugarske dulibe na Velebitu i T.Barišića o jami Uviraljki i jami Cincar, te izvještaj o 20. zagrebačkoj spel. školi.

Br.3 (ljetno 1990), donosi prikaz Seminara o samospašavanju iz vertikalnih spel. objekata S. Dobrovića, te članke Č.Josipovića o Fantomskoj jami (-477 m) na Velebitu i T.Barišića o Ponoćnom sifonu u jami Punar u Luci (-290 m).

Br.4 (jesen 1990), donosi izvještaj S.Dobrovića o spel. ekspediciji SO PDS "Velebit" u jamu Batman Hohle u Austriji (-1219 m) i prilog Ane Sutlović o dojmovima s te ekspedicije. Slijedi članak T. Barišića o 8 km istraženih kanala Špilje u kamenolomu Tounj. Na kraju se nalazi informativni napis O.Lukića iz SO PDŽ u kojem ukazuje na raniju istraženost nekih objekata na području Šugarske dulibe, a koje su ponovili članovi SO PDSV.

Br.5 (zima 1991), donosi prikaz S.Dobrovića o opasnostima kod ronjenja u spel. objektima, izvještaj G.Tomšića s ronilačke ekspedicije "Krim 90" u SSSR-u, članak Zorana Stipetića o istraživanju sifona izvora Vrelo u Ljubačkom zaljevu i T.Barišića o ronjenju u sifonu Idealna siga u spilji Sujava na Kordunu.

Br.6 (proljeće 1991), donosi veći broj radova članova Alpinističkog odsjeka, te časopis zaista postaje glasilo Velebita. Od speleoloških članaka izdajamo članke T.Barišića o Obajdinovoj pećini i D.Lackovića o istraživanjima Kozjaka u južnom Velebitu. Pored prikaza časopisa "Speleolog" T.Barišić iznosi svoje zamjerke povodom u njemu objavljenog članka, Preliminarna speleološka istraživanja područja rijeke Korane za potrebe gradnje HE "Lučica".

Br.7 (ljetno 1991), donosi članak D.Lackovića o samospašavanju iz vertikala u speleološkim objektima tehnikom protutega. Tu su još i članci D.Trohe o istraživanjima oko Risnjaka i Z.Stipetića o radu 21. zagrebačke speleološke škole. Po prvi put javlja se rubrika pod nazivom "Ogledalo" u kojoj se iznosi pregled aktivnosti odsjeka.

Br.8 (jesen 1991), ističe se povećanim brojem stranica (50). Udarni članak o bivakiranju u prirodi napisao je H.Malinar. Slične tematike je i članak D.Lackovića i Ane Čop o tečaju orijentacije i bivakiranja. O novim metrima u staroj Veternici vrlo osebujno obavjestila nas je Ana Sutlović.

Mladen Kuhta

SPELEOLOGIJA U ČASOPISU "NAŠE PLANINE" - "HRVATSKI PLANINAR"

U časopisu "Naše planine", glasilo Planinarskog saveza Hrvatske, o speleologiji je od 1990. godine napisano sljedeće:

1990. godina - "Naše planine" - godište 42

H.Čaušević: Ljudskost i svetost podzemlja, br.1-2, str.22-24.

Damir Lacković: Speleološko istraživanje Sinjajevine, br.1-2, str.25-26.

Slaven Dobrović: Prvo otvoreno velebitaško natjecanje u speleološkoj orijentaciji, br.1-2, str.41.

Anonimus: PSH u 1989. godini, br.3-4, str.49-53.

Vlado Božić: Jučer je bilo otvorenje i rasvjeta špilje Samograd, br.3-4, str.79-80.

I. Marinov: Speleološki odsjek PD "Mosor" u 1988. godini, br.3-4, str. 84.

I. Marinov: Dvanaesta splitska speleološka škola, br.3-4, str.84.

Vlado Božić: Simpozij "Čovjek i krš", br.3-4, str. 84.

Vlado Božić: Speleološka večer, br.3-4, str. 84.

Rudo Starić: Zvono, br.5-6, str. 111-116.

Vlado Božić: Četrdeset godina poslijeratne planinarske speleologije u Hrvatskoj, br.5-6, str. 117-118.

Vlado Božić: U ponoru Gotovž prije trideset godina, br.7-8, str. 169-173.

Teo Barišić: Bjeljevina OHO, br.7-8, str.174-176.

Teo Barišić: Speleološka istraživanja SO PDS "Velebit" u Lici, br.7-8, str.175.

I. Marinov: Speleološki odsjek PD "Mosor" u 1989. godini, br.7-8, str. 176.

Vlado Božić: Jednom nogom s one strane, br.9-10, str. 216-219.

Teo Barišić: Špilja u kamenolomu Tounj i spilja Tounjčica, br.9-10, str. 219-220.

Damir Lacković: Bljesak u podzemni svijet, br.9-10, str.221-222.

Branko Jalžić: Prvi skup ronilaca speleologa Hrvatske, br. 9-10, str. 228.

Teo Barišić: 20. zagrebačka speleološka škola 1990., br.9-10, str. 228.

1991. godina - "Naše planine" - godište 43

Srećko Božičević: Akademik Mirko Malez kao planinar i speleolog, br.1-2, str. 33-34.

Čedo Josipović: Speleološki logor "Visočica '90.", br.1-2, str. 36.

Mladen Mužinić: 13. Splitska speleološka škola, br.3-4, str. 36.

Anonimus: PSH u 1990. godini, br.3-4, str. 49-52.

Slaven Dobrović: Speleološka ekspedicija u Batman Hohle, br.3-4, str. 78-81.

Šesnaesta godišnja skupština Planinarskog saveza Hrvatske odlučila je 13. travnja 1991. da svoje glasilo opet nazove njegovim starim tradicionalnim nazivom "Hrvatski planinar" koji je 1949. bio bez opravdanih razloga zamijenjen nazlovom "Naše planine". Na istoj skupštini je i sam Savez promijenio ime te se sada naziva Hrvatskim planinarskim savezom.

Usljed navedenih odluka došlo je i do promjene godišta časopisa. Ponovni izlazak "Hrvatskog planinara" započinje s 83. godištem što je posljedica zbrajanja ranijih 40 godišta "Hrvatskog planinara" i 43 godišta "Naših planina".

"Hrvatski planinar" - godište 83

Branko Jalžić: Jama Gradina na otoku Žirju, br.5-6, str.133-134.

Vlado Božić: Nove turističke špilje u Hrvatskoj, br.5-6, str. 136-137.

Zoran Stipetić: 21. zagrebačka speleološka škola, br.5-6, str. 137.

Vlado Božić: Velebiten, br.5-6, str. 139.

Vlado Božić: Speleologia Croatica, br.5-6, str. 139.

Vlado Božić: Nove speleološke publikacije u BiH, br.7-8, str. 186-187.

Vlado Božić: Ana Sutlović - speleolog, br.9-10, str. 195-198.

Mira Šincek: Planina iznutra, br.9-10, str. 213-214.

Vlado Božić: Najstariji slikovni prikaz unutrašnjosti jedne špilje u Hrvatskoj, br.9-10, str.220-221.
Vlado Božić: In memoriam - Slavko Smolec, br.9-10, str. 230-231.
Milojko Stanošević: Zagađenje jame u Slivnom otrovom, br.9-10, str. 233-234.
Željko Poljak: Obilježnica stote godine od rođenja planinara Vladimira Horvata, br.9-10, str. 237-238.
Vlado Božić: Nove speleološke publikacije u Sloveniji, br.11-12, str. 280.
Damir Lacković: Istraživanja jama na Kozjaku u Velebitu, br.11-12, str. 281.
Dubravko Šamec: U Veternici može biti opasno, br.11-12, str. 281.

Mladen Kuhta

Ekološki glasnik

Ovaj časopis, kao što se vidi iz naziva, posvećen je ekologiji, a počeo je izlaziti u Zagrebu početkom 1990.god. Izdavač mu je dr. Ante Pelivan, dakle, privatna osoba, a ujedno i odgovorni urednik. Samo prvom broju bio je i glavni urednik, dok je ostalima to postala predsjednica Hrvatskog ekološkog društva dr. Paula Durbešić. Časopis je veličine 19x23,5 cm, tiskan na finom papiru, s polutvrđim koricama i fotografijom u boji na naslovnoj stranici, te mnogo prvorazrednih fotografija u boji uz tekstove. Broj stranica varira od 72 do 74. U 1990. izašlo je pet dvobroja, a u 1991. za sada tri. Važno je napomenuti da časopis ni od koga ne prima potporu pa je problem izlaženja u ovim ratnim uvjetima razumljiv. Prva dva broja tiskana su u tiskari "Kerš" u Ježdovcu kraj Zagreba, a ostali u vlastitoj tiskari Danice i Ante Pelivana u Donjoj Lomnici kraj Zagreba. Godišnja pretplata je dinarska protivrijednost od 25 DEM, a naručuje se na adresi: Ante Pelivan, Velika Gorica, Lomnica Donja.

Svaki od brojeva posvećen je nekom određenom području Hrvatske, pa je većina priloga posvećena temi broja, ali ima i priloga koji obrađuju i druge ekološke probleme. U Glasniku se mogu naći divni prikazi kako cijelih područja Hrvatske tako i pojedinih objekata prirode, posebno nekih krških fenomena te biljnih i životinjskih vrsta. Kako je problematika ekologije vrlo široka, u časopisu ima i priloga vezanih sa speleologijom, kao npr:

Br.1-2/1990, tema broja KRKA

Srećko Božičević: Prirodne šupljine na području Nacionalnog parka, str.29

Srećko Božičević: Vodoopskrba naselja u krškim predjelima Hrvatske u velikoj opasnosti od nepromišljenog onečišćavanja prirodnih jama, str.41-44.

Dušan Srdoč: Nova objašnjenja taloženja sedre u krškim vodama, str.24-26.

Br.3-4/1990, tema broja KORNATI

Darko Kovačić: Crvena knjiga - Dugouhi šišmiš, str.60

Br.5-6/1990, tema broja VELEBIT

Srećko Božičević: Cerovačke pećine, str.26-27

Željko Poljak: Speleološka istraživanja, str.34-35

Br.7-8/1990, tema broja PLITVIČKA JEZERA

Ivan Bach: Ekološki i stručni nazivi - Potanje o nazivima / pojmovima "kras" i "krš", str.37-40.

Br.9-10/1990, tema broja KVARNER

Srećko Božičević: Diluvijalne promjene u Kvarneru (Medvjeda i Banića pećina) str.49-52.

Br.1-2/1991, tema broja KOPAČKI RIT

Ante Pelivan: Novost koja je uzбудila znanstvenike (spužve u špiljama) str.29.

Ante Pelivan: Zakonski zaštićena područja prirode u Republici Hrvatskoj (zaštićeni speleološki objekti i životinje), str.34-43.

U svakom slučaju speleolozima se preporuča da prate ovu vrijednu publikaciju.

Vlado Božić

Jozo Vrkić: LJUTI PUTI

Prilikom moje posljednje posjete špilji Vrllovki u Kamanju kod Ozlja nabavio sam od dugogodišnjeg vodiča po toj špilji Jure Lončara knjigu koja me je vrlo zainteresirala jer me je upozorio da je u njoj opisana i špilja Vrllovka, prelistavajući je na brzinu našao sam opis špilje Vrllovke, ali i opise drugih špilja. Knjigu sam, naravno, odmah pažljivo pročitao.

Mogu reći da je relativno malo knjiga, književnih djela, u kojima se spominju, a još manje opisuju speleološki objekti u Hrvatskoj. Jedna od takvih rijetkih knjiga je i knjiga "Ljuti puti" koju je napisao speleolozima nepoznata osoba, ali čitaocima "Večernjeg lista" poznat pisac kratkih priča, Jozo Vrkić. Ovu knjigu džepnog formata, polutvrđih korica sa 250 stranica teksta, izdala je "Biblioteka itd", a tiskala izdavačka kuća "Znanje" u Zagrebu 1982. godine.

Jozo Vrkić je dobitnik nagrade "Večernjeg lista" za kratku priču i nagrade izdavačke kuće "Mladost" za knjigu pripovijedaka, a ova je knjiga skup od tridesetak putopisa od Neretve do Gradišća. Kako kaže urednik ove knjige Zlatko Crnković "autor nizom putosličica slika naše ljude i krajeve" i, što je speleolozima zanimljivo, spominje ili opisuje više speleoloških objekata u Hrvatskoj.

Spominje tako Pustinja Blacu na Braču i špilju Ljubitovicu, na Pagu "špiljske stanove" i antički tunel u Caski, na Hvaru Grapčevu špilju, Tarbukov stan u špilji Sklope, Škiljića stan i Manitu peč u Velikoj Paklenici, Vukušića ledenicu na Velebitu, Pazinsku jamu u Istri, Muževu hižicu u Vražjem prolazu kod Skrada, Snježnicu na Snježniku, Đulin ponor u Ogulinu, špilje na Plitvičkim jezerima (Golubnjaču i Mračnjaču), na Mosoru jamu Golubinku u Mladoševicu, kao i više manjih jama te golube-jamare. Najviše je napisao o špilji Vrllovki (čak četiri stranice), a više je prostora posvetio i Vilinskim jamama u Žumberku, gdje je spomenuo i Poganu jamu, Zazidanu pećinu, jamu Stričanicu i više potoka-ponornica, a nije zaobilašao ni Grigosovu špilju u Otruševcu. Gotovo da čovjek ne povjeruje!

Ne upuštajući se u ocjenu književne vrijednosti ovog djela, taj raritet hrvatske književnosti svakako zaslužuje pažnju hrvatskih speleologa.

Vlado Božić

NAŠE JAME br.32

Ljubljana, 1990, str.1-138, polutvrde korice s naslovnom stranicom u boji, izdavač Jamarska zveza Slovenije.

Većina članaka ovog broja posvećena je Drugoj jugoslavenskoj speleološkoj ekspediciji u Kolumbiju 1984.god. u kojoj su sudjelovali članovi JZS i SS BiH. U 10 priloga detaljno su opisali ekspediciju Tone Vednik, Franc Malečkar, Darko Naraglav, Silvo Ramšak, Jasminko Mulaomerović, Zdravko Goršak i Nevenka Petruška. U nastavku je članak Franca Šušterčiča o programu za elektronsko računalo kojim se omogućuje upisivanje koordinata ulaza speleoloških objekata na topografske karte 1:25000, i članak Darka Naraglava i Silva Ramšaka o Snežnoj jami na Raduhi.

U rubrici "Izvištaji" B.Sket i D.Novak izvještavaju o proslavi 100. obljetnice slovenske speleološke organi-

zacije, a J. Milčinski o otvaranju izložbe istog događaja. T. Vedenik prikazuje jugoslavensko-grčku ekspediciju na Kretu 1988, I. Gams se osvrće na održani Deseti međunarodni speleološki kongres u Budimpešti 1989, a Ž. Korenčan detaljno prikazuje spašavačke akcije u Črnelkom breznu Velike razpoke na Rombonskim podima.

Nadalje, u rubrici "Odjeci" D. Novak govori o članku J. Juvaneca-Vidovskog "Crtice iz Planinske doline" iz 1987, A. Kranjc o Pravilima društva Antron iz 1889, B. Urbar o nekim detaljima iz povijesti speleologije u Sloveniji s početka ovog stoljeća, D. Novak o listu "Nortranjec" i S. Dobrović o održanom I. otvorenom velebitaškom natjecanju u speleološkoj orijentaciji.

U rubrici "In memoriam" J. Kunaver opisuje život speleologa Primoža Krivica (1950-1990), a A. Kranjc arheologa Đure Baslera (1917-1990).

Na kraju su prikazi časopisa i knjiga, D. Novak prikazuje časopis *Speleolog* (1986-1987), B. Urban diplomski rad Pavla Jamnika o uređenju speleoloških objekata za skloništa, D. Novak knjige *Karst Geomorphology and Hydrology* (London, 1989) i *Hydrology of Limestone Terrains: Annotated Bibliography of Carbonate Rocks* (Hannover, 1989), A. Kranjc *Bulletin bibliographique - speleological abstracts* (Švicarska, 1988) i knjigu Chrisa Howesa: *To photograph Darkness - The history of underground and flash photography* (Gloucester, 1989) i D. Novak knjigu *Jamarstvo* (Ljubljana, 1989). Na zadnjim stranicama je popis literature pristigle tokom 1989. u knjižnicu JZS.

Vlado Božić

NAŠE JAME br. 33

Ljubljana 1991, naslovna stranica u crno-bijeloj tehnici (nacrtna špilja Optimističeskaja), na čak 175 stranica.

U uvodniku je D. Novak dao pregled predavanja održanih za vrijeme 16. zborovanja slovenskih speleologa 23. lipnja 1990. u Preboldu, a T. Vedenik pregled predavanja na savjetovanju o turističkim špiljama Slovenije održanom u isto vrijeme. Slijede članci D. Novaka o izvoru rječice Libije, A. Miheveca o ravnim stropovima u špiljama i o jami kod Sv. Tri kralja, A. Kranjca o značenju zaštite turističkih špilja, M. Simiča o općem problemu zaštite speleoloških objekata, F. Malečkara o alternativnom krškom turizmu, D. Verša o speleološkom katastru JZS, M. Vrebeca o kompjuterskom programu za korekciju mjernih poligona, F. Šušterčiča o problemima koje bi trebala rješavati speleologija, T. Planine o primjeni i ispitivanju nekih uzlova, V. Kregaru o praćenju vodenih podzemnih tokova na Velikoj planini i o speleološkim istraživanjima u zapadnim Kamniškim Alpama, M. Kovača o jami pod Moličjo pečjo, M. Deschmanna i S. Sancina o Spodmolju v Mali Savici i o izvoru Kroke, A. Hudoklina o tajni jame na Civingerju, J. Ravljena i D. Šafarića o povijesti sutjeske Huda luknja i F. Štormana o turističkom razvoju špilje Pekel.

Razne izvještaje dali su: S. Sebelu sa simpozija "Čovjek i krš"-Jajce 1990, T. Planina o radu Tehničke komisije JZS, A. Kranjc s međunarodne konferencije o utjecaju čovjeka na krš-ČSR i Mađarska, J. Jakofčić, B. Urbar i F. Drole o speleološkoj ekspediciji u Ukrajinu, te S. Dobrović o speleološkoj ekspediciji u jamu Batman Hohle (-1219 m).

Slijedi popis državnih odlikovanja članovima JZS tijekom 1988-1990, i govor Milana Kučana povodom predaje odlikovanja B. Sketu i D. Novaku; životopis J. Matjašiča - sedamdesetogodišnjaka (J. Bole), sjećanje na obilježnice rođenja i smrti poznatijih slovenskih speleologa (M. Aljančič), in memoriam Norbertu Casteretu (A. Kranjc) i Mirku Malezu (F. Habe).

U rubrici Odjeci F. Habe se osvrće na rad JK Krpelj, B. Urbar na narodni kalendar iz 1856, S. Stražar na obilježnicu smrti Simona Robiča, F. Drole na vandalizam nekih "speleologa", V. Saksida na odnos speleologa prema zaštiti podzemlja, I. Gams na novo uređenje Obirske špilje i A. Miheveca na nacrt špilje Matjaževe kamre.

Na kraju se nalazi popis literature koju je zaprimila knjižnica JZS, a posebno su prikazane knjige W. Dreybrodta "Processes in Karst Systems" (F. Šuštarčič), knjiga J. Tusa i L. Novotnyja "Jaskynny system Stratenskej jaskyne" (A. Kranjc), publikacije SAZU i to A. Kranjca "Fluvijalni jamski sedimenti, njihovo nastajanje i uloga u speleogenezi" (I. Gams), knjige P. Miettota i U. Saura "Grotte del Veneto" (I. Gams), periodik "18. Krasoslovni zbornik" (I. Gams), knjiga "JK Kraški krti" (D. Novak), knjiga (skripta) "Mlajši jamar" (D. Novak) i periodik "Underground post" (J. Mulaomerović).

Vlado Božić

Andrej Kranjc: DOLENJSKI KRAŠKI SVET

Knjižicu pod ovim naslovom, formata A-5, tvrdih korica, sa slikom u boji na naslovnoj stranici, napisanu na 240 stranica, s 8 tabela i 30 slika (crno-bijeli fotografija i crteži) napisao je poznati slovenski speleolog Andrej Kranjc, danas direktor Inštituta za raziskovanje krasa SANU u Postojni, a objavila ju je Dolenjska založba 1990. u Novom Mestu.

Privrženost Dolenjskoj, toj slovenskoj pokrajini koja se, grubo govoreći, prostire između Ljubljanske doline i hrvatske granice s desne obale Save, Ljubljančanin Andrej Kranjc (rodio se 1941) pokazao je još u mladenačkoj dobi, kada je u maturlanoj radnji obradio životinjski svijet speleoloških objekata na Kočevskem. Kao student geografije i arheologije 1971. dobio je za svoj diplomski rad o Kočevskom polju Prešernovu nagradu, obradom krša Ribniške Male gore 1977. obranio je magisterij, a obradom recentnih sedimenta speleoloških objekata, za koju je mnogo podataka koristio s područja Dolenjske, 1987. obranio je doktorat. Može se reći da je cijeli svoj život posvetio kršu i njegovim fenomenima na Dolenjskem i sav taj golemi trud sazeo u ovoj knjižici.

Osim vlastitih istraživanja tog područja, Kranjc je proučio brojnu literaturu (popis literature iznosi čak 8 stranica) o istraživanju Dolenjske i dao opsežan prikaz povijesti speleoloških istraživanja Dolenjske koja su počela prije više od 300 godina. Nabrojio je tu mnoštvo pojedinaca počam od I.V. Valvazora (1689) pa sve do istraživača današnjih dana, kao i dvadeset raznih organizacija koje su kraće ili duže obavljale speleološka istraživanja. Tu su sintetizirani rezultati svih tih istraživanja. Opisao je površje ove krševite zaravni i obradio sve do sada istražene speleološke objekte, kojih je do predaje teksta u štampu bilo 624. Najdublja jama je Cinkov križ (-185 m), a najduža špilja je Vršnica (1700 m). Kako sam autor kaže, istražene špilje i jame nisu spektakularnih dimenzija kao npr. u drugim pokrajinama Slovenije (Postojnska jama, Brezno velike razpoke), ali su zato dobro sistematizirane po raznim kriterijima (rasprostranjenosti, tipu, dužini, dubini i dr.). Obradio je i živi svijet podzemlja, a također i odnos ljudi prema speleološkim objektima (skloništa, vodoopskrba, turizam, smetlišta i dr.). Ova knjižica predstavlja i prvi objavljeni katastar speleoloških objekata objavljen u Sloveniji, jer su kao prilog objavljeni osnovni podaci svih speleoloških objekata na Dolenjskoj. Zanimljivost je i popis speleologa koji su kao prvi istražili pojedine speleološke objekte (čak na 9 stranica).

Tekst je pisan slovenskim jezikom i vrlo je pristupačan i stručnjacima speleolozima i drugim ljubiteljima

prirode. Rezime je na engleskom (na 6 stranica), a engleski tekst se nalazi i uz svaku sliku i tabelu.

Ukratko, knjižica predstavlja lijep model za prikazivanje krša i speleoloških objekata jedne pokrajine.

Vlado Božić

ACTA CARSOLOGICA

Krasoslovní zborník, Ljubljana, 1990.
tom XIX, str.1-214.

U ovoj slovenskoj publikaciji SANU, razreda za prirodne znanosti, ima svega sedam članaka. Prvi je najduži, ima čak 95 stranica, a napisali su ga Petar Habič, Janja Kogovšek, Mihael Bricelj i Martina Zupan pod naslovom izvori Dobljčice i njihovo šire zaleđe. Obraduje područje krša razvođa između rijeke Kupe i Krke s geološkog, geomorfološkog i hidrološkog gledišta gdje su zbog nužnosti dobivanja podataka istraženi i mnogi speleološki objekti. Drugi su članak napisali Jože Janež i Jože Čar o krškom izvoru Kajža i njegovom zaleđu. Slijedeći članak može biti speleolozima vrlo zanimljiv, posebno onima, koje zanima rast siga, jer u njemu Janja Kogovšek obraduje utjecaj protjecanja padavina kroz strop Taborske jame te na osnovi uzimanja raznih podataka o vodi prokapsnici određuje intenzitet stvaranja siga. Ona zajedno s Jankom Urbancem i Jožetom Pezdičem u narednom članku proučava izotopski sastav kisika i ugljika u vodi iz Taborske jame radi tumačenja rasta siga. U slijedećem članku Tadej Slabe tumači oblike stijena u dvije poligenetske špilje visokogorskog krša Slovenije, a u idućim člancima stranci, Alfredo Bini, Mirco Meneghel, Yves Quinif, Ugo Sauro i Chiara Siorpaes, govore o otkriću kremenog šjunka na površju Ampezzanskih visokih planina Dolomita, te Mirco Meneghel i Ugo Sauro razmišljaju o ranjivosti visokogorskog krša Dolomita.

Vlado Božić

Fotomonografija "POSTOJNSKA JAMA"

Odjel za turizam Postojnske špilje u Postojni izdao je 1990. god. najljepšu do sada fotomonografiju ove najveće slovenske turističke špilje. To je knjiga veličine 22,5 x 22,5 cm, polutvrđih korica, s fotografijama u boji

na naslovnoj i zadnjoj stranici i sa 140 prvoklasnih fotografija u boji prikazanih uz odgovarajući tekst na 120 stranica. Tekst je napisao dr. Matjaž Kmecl, a fotografije su dali: Franc Golo 68, dr.France Habe 30, dr.Habe i Benjamin Šmid 1, dr.Peter Habič 4, Odrich Kadrnka i Zrinka Šilhard-Kadrnka 10, Valika Kuštar 5, Konrad Lampe 3, Egon Raše 3, Emil Maraž 2, Ivan Mikec-Matija 8, Peter Skoberne 5 i Notranjski muzej 3. Neke od fotografija prikazane su preko dvije stranice.

Knjiga je štampana na 7 jezika u nakladi od 25500 primjeraka, od čega 1500 na slovenskom, 1500 hrvatskom, 4500 engleskom, 7500 njemačkom, 3000 francuskom, 6000 talijanskom i 1500 španjolskom jeziku, za hrvatske prilike nezamisliva količina.

Uz tekst je priložen i nacrt špiljskog sistema koji predstavlja Postojnsku jamu (Postojnska, Črna, Pivka, Otoška i Magdalena jama) s ucrtanom željezničkom prugom po špilji i turističkim stazama kroz Postojnsku, Črnu i Pivku jamu.

Opširno je obrađena povijest ovog špiljskog sistema od prvih ulazaka u pretpovijest i srednjem vijeku do današnjih dana, popraćena reprodukcijama umjetničkih slika i fotografija iz prošlog i početka ovog stoljeća, i današnje stanje špilje, posebno s turističkog gledišta. Iako je tekst ovdje nužan radi iznošenja važnih i zanimljivih podataka svih vrsta o samoj špilji, ali i okolici Postojne, uključujući sve moguće turističke potencijale, pa i druge turističke špilje (Škocjanska i Planinska jama, jama Vilenica, Rakov Škocjan i dr.) glavnu vrijednost knjige čine fantastične fotografije, kakve do sada kod nas nisu bile objavljene. Riječima je teško opisati ljepotu koju pruža taj podzemni svijet špilja, ali fotografija tu ljepotu ili vjerno prenosi ili je još uveća posebnim efektima umjetnika. Bogatstvo oblika i boja podzemlja u ovoj su knjizi slovenski fotografi predstavili na najljepši mogući način. Gledajući te fotografije čovjeku zastaje dah ne vjerujući da se takva ljepota nalazi skrivena u dubinama naših gora i da je tek vješto oko fotografa može otrgnuti iz tame podzemlja. Svim speleolozima, ali i drugim ljubiteljima prirode, ova će knjiga pružiti istinsko uživanje a možda i podstrek za vlastite pokušaje.

Vlado Božić